

Materiały dla klasy IV cyklu sześcioletniego – AUDYCJE MUZYCZNE
maj – czerwiec 2020

4. Instrumenty strunowe smyczkowe : skrzypce, altówka, wiolonczela, kontrabas .
Tworzą rodzinę instrumentów podobnych w kształcie lecz różniących się wielkością i wysokością brzmienia.
Typowym sposobem gry jest pocieranie strun smyczkiem, można również grać bez smyczka palcami prawej ręki – pizzicato . (W krainie muzyki str. 111 – 120)

SKRZYPCE

Skrzypce składają się z pudła rezonansowego i szyjki zakończonej główką – na nich naciągnięte są cztery struny wsparte o drewniany podstawek. Na wierzchniej stronie pudła rezonansowego wycięte są dwa otwory w kształcie litery „ f ” ; wierzchnią i spodnią stronę łączy drewniany kołeczek – dusza instrumentu. Struny skrzypiec strojone są kwintami : g d1 a1 e2 . Na szyjce skrzypiec nie ma progów. Na skrzypcach można grać dwudźwięki, akordy arpeggio, flażolety. Skala skrzypiec obejmuje dźwięki : g – c5 .

Utwory skrzypcowe notuje się w kluczu wiolinowym.

Do wysłuchania na kanale YouTube : Henryk Wieniawski – Koncert skrzypcowy d-moll

ALTÓWKA

Jest instrumentem nieco większym od skrzypiec, lecz gra się na niej podobnie. Altówka jest strojona o kwintę niżej od skrzypiec : c g d1 a1 . Utwory na altówkę zapisuje się w kluczu altowym i wiolinowym na jednej pięciolinii.

WIOŁONCZELA

Wiolonczela zbudowana jest podobnie do skrzypiec lecz znacznie większa. Gra się na niej w pozycji siedzącej opierając instrument o podłogę przy pomocy metalowej nóżki. Cztery struny wiolonczeli nastrojone są kwintami : C G d a . Utwory wiolonczelowe notuje się w kluczu basowym i wiolinowym ; wiolonczela ma skalę czterech oktaw (C – e4).

Do wysłuchania : www.orkiestrownik.pl (wiolonczela) .

Camille Saint-Saens – Karnawał zwierząt – Łabędź

KONTRABAS

Najniżej brzmiącym i największym instrumentem smyczkowym jest kontrabas (2 m)

Ma cztery struny strojone kwartami : E A d g (niektóre instrumenty mają piątą strunę : C E A d g . Kontrabas dobrze brzmi pizzicato.

Nuty dla kontrabasu zapisuje się w kluczu basowym o oktawę wyżej od rzeczywistego brzmienia .

Do wysłuchania: kanał YouTube; K. v Dittersdorf – Sinfonia Concertante (Symfonia koncertująca) na altówkę i kontrabas; dyr. A. Dindo

5. INSTRUMENTY PERKUSYJNE (str. 121 - 130)

Ze względu na źródło dźwięku instrumenty perkusyjne dzielimy na :

idiofony – gdzie drga cały instrument

membranofony – drga napięta membrana

W obu grupach instrumenty perkusyjne dzielimy na te :

- o określonej wysokości brzmienia (można na nich wykonać melodię) : ksylofon, marimba, czelesta, wibrafon, dzwonki, dzwony orkiestrowe, kotły.

- o nieokreślonej wysokości brzmienia : talerze, trójkąt, gong, werbel, tamburyn, wielki bęben, kastaniety, marakasy.

IDIOFONY

TALERZE - mają kształt okrągłej płyty, wykonanej ze zwiniętego mosiężnego drutu. Na talerzach można grać kilkoma sposobami: uderzać dwa talerze o siebie, uderzać pałką o talerz zawieszony na stojaku, uderzać w dwa talerze na stojaku przyciskając pedał, pocierać talerz metalową miotełką. Dźwięk talerzy jest przenikliwy, metaliczny, syczący i długo wybrzmiewa. Nuty zapisuje się na jednej linii krzyżykami.

TRIANGEL – TRÓJKĄT ; to metalowy pręt zawieszony na linie ; dźwięk wydobywa się przy pomocy metalowego pręta. Dźwięk trianglera jest wysoki i przenikliwy. Nuty zapisuje się na jednej linii.

GONGI – to okrągłe płyty z brązu (metal) wygięte na krawędziach, zawieszane na stojakach. Uderza się w nie pałką drewnianą. Gongi występują w różnych rozmiarach.

TAM-TAMY - to okrągłe, metalowe płyty większe od gongów, na środku płyty mają dodatkowe wybrzuszenie. Dźwięk mają niski i długo brzmiący.

DZWONY ORKIESTROWE – dzwony rurowe składają się z dwóch szeregów rur o różnej długości. Uderza się w nie drewnianym młotkiem. Nuty zapisuje się na pięciolinii w kluczu wiolinowym .

DZWONKI ORKIESTROWE – składają się z dwóch szeregów metalowych płytek, ułożonych w kształcie klawiatury. Gra się na nich drewnianymi pałeczkami (młoteczkami). W orkiestrze używa się ich dla celów kolorystycznych. Skala dzwonek wynosi dwie i pół oktawy. Odmianą dzwonek dla dzieci są popularnie zwane „cymbałki”.

CZELESTA - z wyglądu przypomina pianino. Źródłem dźwięku są metalowe płytki połączone za pomocą klawiszy z młoteczkami. Posiada skalę czterech oktaw. Zapis nutowy stosuje się na dwóch pięcioliniach w kluczu wiolinowym i basowym.

KSYLOFON i MARIMBA

Ksylofon składa się z dwóch rzędów drewnianych płytek, ułożonych w kształcie klawiatury. Na ksylofonie gra się drewnianymi pałeczkami. Dźwięk ksylofonu jest klekoczący i krótki. Ma skalę trzech oktaw, nuty zapisuje się w kluczu wiolinowym. Odmianą ksylofonu jest MARIMBA – instrument większy, o dłuższym dźwięku. Zapis nutowy – w kluczu wiolinowym.

WIBRAFON – ma dwa rzędy metalowych płytek, ułożonych klawiaturowo. Elektryczny mechanizm wiatraczków umieszczonych pod płytkami, nadaje charakterystyczną barwę dźwięku z wibracją. Nuty zapisuje się w kluczu wiolinowym.

6. MEMBRANOFONY

Bębny: wielki bęben, werbel, tamburyn .

WERBEL – płaski bęben o dwóch membranach, wyposażony w metalowe sprężynki; ma metaliczną, brzęczącą barwę brzmienia. Na werblu gra się dwiema pałeczkami.

WIELKI BĘBEN – duży instrument o średnicy membrany 90 cm ; ustawiony jest pionowo, uderzany jedną dużą pałką. Wydaje niskie i głucho brzmiące.

TAMBURYN – mały bębenek z jedną membraną i zawieszonymi naokoło metalowymi blaszkami. Gra się na nim uderzając ręką lub potrząsając instrumentem.

KOTŁY - posiadają duże półkoliste rezonatory, pokryte skórzaną membraną. Wydają niskie dźwięki o określonej wysokości. Na kotłach gra się pałkami: jedną lub dwiema (tremolo). Kotły mogą być przestrajane na kolejne dźwięki przy pomocy mechanizmu pedałowego. Zapis nutowy dla kotłów stosuje się na pięciolinii w kluczu basowym.

Prezentacja instrumentów: www.orkiestrownik.pl